

Cuvânt înainte

Între darurile lui Dumnezeu, cu care omul este binecuvântat, pentru existența sa imanentă, dar și transcendentă, viața, conștiința, libertatea și demnitatea de om creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, au o puternică prezență fenomenologică în societate, pentru fiecare persoană și prin urmare pot fi transpuse în formă juridică, normativă, ca fiind drepturi și libertăți fundamentale ale omului.

Mai înainte de a fi consacrate, recunoscute și garantate normativ sau prin jurisprudență, drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt bazate pe categorii și concepte teologice și filosofice. Baza teologică și filosofică a drepturilor omului este factorul determinant în hermeneutica juridică, privind interpretarea, aplicarea și garantarea lor. Numai astfel se poate da eficiență principiului potrivit căruia nu omul este pentru legea juridică, ci legea este pentru om. Prin urmare, în existența sa socială și fenomenalitatea juridică, prin drepturile și libertățile sale fundamentale, *omul este întotdeauna persoană, și nu individ, este întotdeauna scop, și nu mijloc.*

De aceea și analiza pe care o întreprindem în această cercetare pornește de la bazele teologice și filosofice ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Bazele teologice ale drepturilor omului își au rădăcinile în conceptul că toți oamenii sunt creați după chipul lui Dumnezeu, ceea ce le conferă o demnitate inerentă și universală. Acest principiu teologic se reflectă în ideea că fiecare persoană are valoare intrinsecă și nu poate fi redusă la calitatea de simplu instrument, având drepturi fundamentale inalienabile.

Teologia subliniază, de asemenea, importanța dragostei față de aproapele, a dreptății sociale și a responsabilității față de cei vulnerabili, ca principii fundamentale care stau la baza promovării și protejării drepturilor omului.

Principiul teologic al *Imago Dei* stă la baza demnității umane. Aceasta înseamnă că fiecare ființă umană, indiferent de rasă, gen, statut social sau alte diferențe, este creată după chipul lui Dumnezeu și, prin urmare, posedă o valoare inerentă și o demnitate care nu pot fi luate. Deoarece toți oamenii sunt creați de Dumnezeu, ei sunt egali în fața Lui și, prin urmare, au drepturi fundamentale care sunt universale (valabile pentru toți) și inalienabile (nu pot fi luate și nu se poate renunța la ele).

Multe tradiții teologice pun accent pe importanța dreptății sociale, a compasiunii și a protejării celor săraci, marginalizați și vulnerabili. Aceste concepte teologice formează un temelie moral solid pentru a milita pentru drepturi, cum ar fi dreptul la hrană, la adăpost și asistență medicală. Teologia însă nu se limitează doar la a oferi un cadru conceptual, ci impune și o responsabilitate practică. Credincioșii sunt chemați să acționeze pentru a proteja și promova drepturile omului, deoarece aceasta este o expresie a voinței lui Dumnezeu și o modalitate de a servi omenirea.

Omului i s-a încredințat responsabilitatea de a gestiona Creația (mandatul cultural), ceea ce subliniază poziția sa specială și rolul său activ în lume. Aceasta implică și o responsabilitate morală față de semenii. În concluzie, viziunea teologică oferă un cadru care justifică drepturile omului nu ca simple concesii politice, ci ca drepturi intrinseci, inalienabile, conferite de Creator, care preced și fundamentează orice legislație laică.

Bazele filosofice ale drepturilor omului nu sunt unitare, diferind în funcție de natura concepției filosofice și de evoluțiile în plan social și normativ. Își au rădăcinile în teoria dreptului natural (jusnaturalism) și au fost dezvoltate de-a lungul istoriei de diverse curente de gândire, de la cele ale Antichității până la Iluminism și epoca modernă.

Ideea că toți oamenii sunt egali și că există o lege universală, superioară legilor create de om, provine din filosofia greacă și romană, în special din stoicism. Stoicii au susținut că oamenii, prin rațiune, pot înțelege o ordine naturală (dreptul etern sau natural), din care derivă anumite drepturi și obligații.

Considerat fondatorul liberalismului, John Locke a argumentat că oamenii se nasc cu anumite drepturi naturale (dreptul la viață, la libertate și la proprietate) și că scopul guvernământului, format prin contract social, este de a proteja aceste drepturi. Dacă statul nu reușește să le protejeze, poporul are dreptul să-l răstoarne.

Immanuel Kant a postulat existența unui singur drept natural fundamental, cel al libertății (exterioare), din care derivă toate celelalte drepturi ale omului. Etica sa se bazează pe imperativul categoric care implică respectarea demnității umane.

Bazele filosofice ale drepturilor omului combină, în esență, ideea că ființele umane posedă o valoare și o demnitate intrinsecă (teoria dreptului natural) cu necesitatea recunoașterii și protecției acestor drepturi prin instrumente juridice pozitive, la nivel național și internațional (așa cum s-a întâmplat după Cel de-Al

Doilea Război Mondial, prin documente precum Declarația Universală a Drepturilor Omului).

Cercetarea de față este construită pe baza unui algoritm interdisciplinar, în măsură să pună în valoare locul și rolul Constituției în sistemul social, statal și interstatal, dimensiunea istorică, evolutivă a Legii fundamentale și realitățile care condiționează sau determină conținutul normativ al acesteia.

Pe lângă elementele de analiză întâlnite în mod obișnuit în lucrările de specialitate din domeniu, sunt prezentate teme de interes major care reprezintă elemente de noutate în literatura de specialitate: problematica principiilor constituționale, analiza principiului proporționalității în cazul restrângerii exercițiului unor drepturi și libertăți, dar și ca bază de structurare a conținutului normativ al Constituției; supremația Legii fundamentale în contextul aplicării principiului priorității Dreptului Uniunii Europene.

În această lucrare amplă analizăm aspecte semnificative din jurisprudența Curții Constituționale, dar și a Curții Europene a Drepturilor Omului privind garantarea exercitării drepturilor și libertăților fundamentale. Sunt prezentate și analizate, în esență, cele mai relevante soluții ale instanței noastre constituționale, privind conținutul juridic al unor drepturi și libertăți fundamentale, semnificații definitorii ale acestora, raționamentul de proporționalitate în privința stabilirii unui just echilibru între drepturi și libertăți concurente sau preeminența unui drept în raport cu altul și, în mod deosebit, îndeplinirea condițiilor și cerințelor constituționale în cazul restrângerii exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale.

Un capitol este destinat analizei drepturilor și libertăților fundamentale în epoca postmodernismului și în contextul inteligenței artificiale și al noilor tehnologii.

Acest demers interdisciplinar este destinat specialiștilor în Dreptul constituțional, dar, în egală măsură, studenților, masteranzilor și doctoranzilor în acest domeniu, precum și oricărei persoane interesate de complexitatea problematicii teologice, filosofice și constituționale a vieții, conștiinței, libertății umane și de transpunerea acestor valori ontologice în normele constituționale privind drepturile și libertățile omului.

Autorul

Abrevieri

alin.	– alineat(ul)
art.	– articolul
C.civ.	– Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicată)
C. pen.	– Codul penal (Legea nr. 286/2009)
C. proc. civ.	– Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată)
C. proc. fisc.	– Codul de procedură fiscală (Legea nr. 207/2015)
C. proc. pen.	– Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJUE	– Curtea de Justiție a Uniunii Europene
Dalloz	– Recueil Dalloz de doctrine et jurisprudence
Ed.	– Editura
ed.	– ediția
IA	– Inteligența artificială
LGDJ	– Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence
lit.	– litera
M. Of.	– Monitorul Oficial al României, Partea I
<i>n.n.</i>	– nota noastră
nr.	– numărul
OG	– ordonanța Guvernului
OUG	– ordonanța de urgență a guvernului
op. cit.	– opera citată
p.	– pagina
PUF	– Presses Universitaires de France
<i>s.n.</i>	– sublinierea noastră
TCE	– Tratatul de instituire a Comunității Europene
TUE	– Tratatul privind Uniunea Europeană
UE	– Uniunea Europeană
vol.	– volumul

